

**Следење на пристапот до човекови права и заштита на бегалци и
мигранти во Република Северна Македонија**

(01 јуни - 30 ноември, 2020 г.)

За проектот

Здружение на граѓани Легис во рамките на проектот "Следење на пристапот до човековите права на бегалците и мигрантите во Република Северна Македонија", поддржан од програмата за мали грантови на Цивика мобилитас, ја продолжува својата хуманитарна и правна улога во заштитата, промоцијата и, видливоста на ранливите групи во државата.

Легис во рамките на овој 6 месечен проект обезбедува хуманитарна помош и северната во Табановце, Куманово и, Винојуг, Гевгелија на јужната граница. Воедно, известува јавноста за состојбите со човековите права и условите во кои се постојано и/или привремено згрижени лица затекнати на територијата на Република Северна Македонија а се обратиле за помош во пограничните центри за хуманитарна, медицинска, правна и/или друг вид на заштита.

Авторки:

Мерсика Смаиловиќ

М-р Јасмина Голубовска

Теренски тим:

- **Јасмина Костадиновска- камп Винојуг-Гевгелија**
- **Фатон Мемеди – камп Табановце-Куманово**

Цивика мобилитас е проект на Швајцарската агенција за развој и соработка (СДЦ), кој го спроведуваат НИРАС, МЦМС и ФЦГ. Мислењата кои се изразени овде не нужно ги одразуваат ставовите на Цивика мобилитас, СДЦ или пак спроведувачките организации.

Содржина

Вовед	4
1. Општи состојби со човекови права во погранични кампови за прифат на бегалци/мигранти – резиме	5
1.1. Генерални состојби во пограничните кампови	7
- Услови	7
- Институционална третман и соработка	7
- Мерки за превенција и заштита од вирусот КОВИД-19	8
- Повреди на човекови права	9
2. Северна граница: Пограничен центар Табановце - Куманово	11
3. Јужна граница: Пограничен центар Винојуг – Гевгелија	15
4. Центар за прифат на баратели на азил и/или привремена заштита – Визбегово, Скопје.....	19
Заклучоци.....	20
Препораки.....	21

Кратенки:

Биро за јавна безбедност (БЈБ)

Интернационална организација за миграција (ИОМ)

Европската Унија (ЕУ)

Југоисточна Европа (ЈИЕ)

Министерство за внатрешни работи (МВР)

Министерство за труд и социјална работа (МТСП)

Република Северна Македонија (РСМ)

Центар за управување со кризи (ЦУК)

Вовед

Република Северна Македонија (PCM) е на транзитната мапа на т.н. миграциски рути преку Средоземното Море и Југоисточна Европа (ЈИЕ), но со зголемен интензитет од 2015 година заради војната во Сирија, паралелно со веќе постоечките кризни и воени жаришта на Блискиот Исток. Имајќи ја предвид јужната граница со Р. Грција и нејзината улога во менаџирањето на хуманитарната криза како членка на Европската Унија (ЕУ), од август 2015-та година, Северна Македонија прогласува кризна состојба на пограничните премини на северната граница кај Табановце, Куманово и Винојуг на јужната граница во градот Гевгелија. Повеќе од 1 милион луѓе транзитираа низ државата во 2015 г., а движењето на луѓето по затворањето на границите во март 2016-та година, иако значително отежнато, и согласно извештаите на теренските тимови на Легис, 90% од нерегуларни преминувања на границите со помош на криминални групи, додека многу мал број луѓе транзитираат пешки и/или други начини.

Имајќи предвид дека од март 2020 г. Собранието на РСМ по предлог на Владата прогласи вонредна состојба со што стапија посебни мерки за движење, карантин и други мерки за превенција и заштита од вирусот КОВИД-19 кои важат на целата територија на државата, Легис се посвети на набљудување на мерките и состојбите со превенција и заштита од вирусот на бегалци и мигранти кои транзитираат и/или престојуваат во: пограничните кампови – северна граница- Табановце, Куманово, јужна граница- Винојуг – Гевгелија, или побарале азил и престојуваат во Центар за прием на баратели на азил и/или привремена заштита – Визбегово, Скопје.

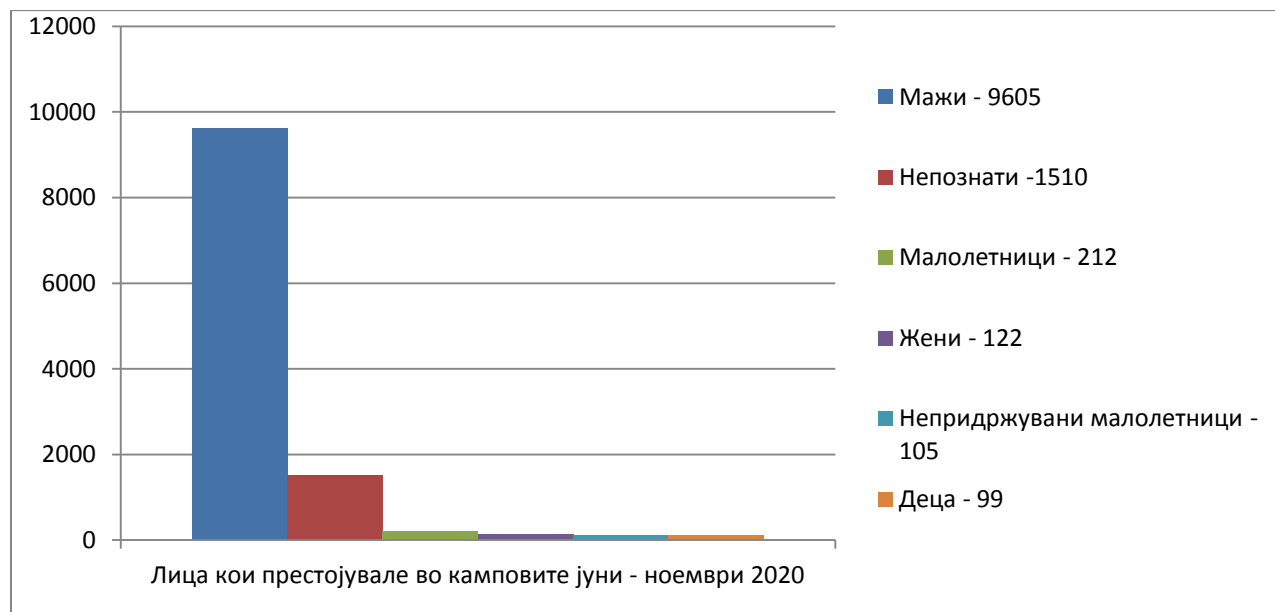
За таа цел, овој полугодишен извештај се осврнува на промените во прифатот на бегалци и мигранти во РСМ во услови на пандемија и задолжителни мерки во и вон- вонредна состојба, прилагодувањето на камповите, сместувачки капацитети од полуотворен и затворен тип. Исто така, Легис продолжува со практиката да ги документира и анализира условите за прием на бегалци, мигранти и/или странци, статистичките податоци со кои располага од терен за нивото на ирегуларна миграција, собира и истражува наводи за повреди на човекови права и слободи на и вон-територијата на државата преку интервјуа направени со луѓе во миграција. Теренските тимови на Легис се физички присутни во двата кампа, заедно со тимовите на Црвениот крст. Заради пандемијата, во голем дел присуството на локални и меѓународни организации во камповите е речиси целосно намалено.

Согласно методологијата за собирање и анализа на податоците на овој извештај се користени: Квалитативен метод во форма на Правно истражување. Тоа подразбира собирање на податоци се темели на собирање и анализирање на правни истражувања, законската регулатива, меѓународни и национални извештаи од релевантни меѓународни и национални институции во областа на азил и привремена заштита и странци.

И Квантитативен метод во форма на теренски прашалници изработени согласно досегашните практики и теренски искуства во пристапот до заштита за луѓе кои се наоѓаат на територија на Република Македонија во пограничните транзитни центри Табановце и Гевгелија. Прашалникот ги опфаќа пристапот до основни човекови права и слободи, како што се: институционален пристап до азил и привремена заштита, хуманитарни стандарди за прифат на бегалци и во услови на пандемија на вирус КОВИД-19, стандардни оперативни процедури за ранливи групи во хуманитарни и/или бегалски кризи, повреда на права како резултат на физичко или психичко насилство и/или тортура сторено од службени лица, организирани криминални мали или големи криминални групи, родово и сексуално базирано насилство итн.

1. Општи состојби со човекови права во погранични кампови за прифат на бегалци/мигранти – резиме

Во период од јуни до крајот на месец ноември 2020 година двата погранични кампови, Табановце-Куманово на северната и, Винојуг-Гевгелија на јужната граница престојувале 1 до 40 денови: 11,653 луѓе од кои: 9,605-мажи, 122-жени, 212-малолетници, 99-деца, 105-непридржувани малолетници и, 1,510 непознати.

Земји на потекло: 3,392- Пакистан, 3,104-Авганистан, 1,606-Бангладеш, 789 –Сирија, 168-Иран, 151-Индија, 118-Ирак, 82- Либија, 61-Турција, 55- Египет, 63-Палестина, 62- Сомалија, 37-Мароко, 30-Судан, 24-Еритреа, 23-Алжир, 12- Тунис, 07- Кашмир, 05- Нигерија, 04-Албанија, 04-Јемен, 03-Сенегал, 02- Гана, 02-Косово, 02- Конго, 02-Камерун, 01- Бурунди, 01- Того, 01-Брег на слонова коска 1,510 - нема информација.

Вкупно 181 лица побарале азил, од јануари до септември, 35 престојуваат во Центарот за баратели на азил, Визбегово-Скопје.

- Ирегуларна миграција

Според спроведените интервјуа миграцијата се одвива од јужната кон северната граница на РСМ преку организирани криминални меѓународни и локални групи. Цената од Идомени, Грција до Липковскиот регион и северната граница со Србија изнесува 1,000 Евра по лице. Согласно податоците на Легис, речиси 90% од ирегуларната миграција се одвива на овој начин од 2019 г. додека во 2016/17/18 г. имаше поголемо движење со користење на јавен превоз и/или пешки по небезбедни рути.¹

¹ Истражувачка вест : **ТРГОВЦИ СО ЧОВЕЧКИ СУДБИНИ: МИЛИОНСКИОТ ПРОФИТ ОД БАЛКАНСКАТА РУТА**
<http://scoop.mk/%d1%82%d1%80%d0%b3%d0%be%d0%b2%d1%86%d0%b8-%d1%81%d0%be-%d1%87%d0%be%d0%b2%d0%b5%d1%87%d0%ba%d0%b8-%d1%81%d1%83%d0%b4%d0%b1%d0%b8%d0%bd%d0%b8-%d0%bc%d0%b8%d0%bb%d0%b8%d0%be%d0%bd%d1%81%d0%ba%d0%b8/?fbclid=IwAR0uYNiHX9tQgmVXieb4UuOpDmSjOeICzDSY8XiPiUewogMjJK2nx7nJJo>

Дел од наводите на луѓето во миграција со кои тимовите на Легис стапиле во контакт на северната граница укажале на насилно и нелегално враќање кон територија на РСМ на зелениот појас (с. Сопот) од страна на полициските и воени служби на Република Србија. Во одредени случаи констатирани се и физички повреди. Согласно спроведените интервјуа, најголем дел од прекумерната употреба на сила од страна на гранични полициски и/или воени службеници се случила на границата со Србија но, има наводи за злоупотреба на службена должност и овластувања на границата со Р. Хрватска и Унгарија.

Голем број на регистрирани сообраќајни несреќи според билтенот на МВР, како и повредени и случаи со смртни последици кои настанале како резултат на сообраќајна несреќа за време на полициска акција и/или несреќа направена од нелегален превозник (криумчар) укажуваат на последиците од затворените хуманитарни рути на Балканот. Проблемите со погребувањето на луѓе во миграција и транзит, а кои загинале на територијата на Северна Македонија се уште се присутни. Процедурите кои ги превземаат надлежните органи не се унифицирани од град до град, и во одредени случаи истите траат и до 8 месеци. Легис посредуваше во таков случај за 16 годишен малолетник од Авганистан.

1.1. Генерални состојби во пограничните кампови

- Услови

Пограничните кампови располагаат со монтажни контејнери / кабините за краток престој кои се во дотраена состојба. Сите кабините имаат системи за греење и ладење кои се во функција доколку електричната мрежа е исто така во функција. Во камповите се обезбедува пристап до санитарни јазли, додека кујнските, рекреативните и другите услуги не се во функција, заради пандемијата но, и заради тоа што не се заменети 5 години. Голем дел од кабините и шаторите се во неупотреблива состојба, а собирањето на ѓубрето и одржувањето на објектите се повремени, а инфраструктурата не дозволува лесно движење на лица со проблеми со физичка мобилност. Во летниот период камповите беа обраснати во висока трева. Конзервирана храна се дистрибуира 3 пати на ден и истата нема доволно хранливи вредности. Легис обезбедува овошје, облека, антибактериски средства за хигиена, заштитни маски и ракавици, кебиња и др. во двата кампа по потреба и проценка на теренските тимови. Пристап до интернет е обезбеден од страна на ИОМ.

- Институционална третман и соработка

Институционалниот третман во двата погранични кампови е целосно различен во однос на прифатот и времето на престој во камповите што укажува на недостаток на единствена политика и/или план за прифат на бегалци и мигранти во време на пандемија. Редовните неделни состаноци помеѓу претставниците на институциите и локалните и меѓународните организации на терен запреа во целост кон крајот на 2018 година.

Овие состаноци имаа добар ефект врз организацијата и функционирањето на камповите, отвораа можности за соработка во подобрувањето на услугите и условите во кампот, а ги намалуваа можностите за тешки повреди на човекови права. Кампот Табановце служи за краток престој на луѓе пред депортација или напуштање на кампот за ирегуларен премин кон Р. Србија, додека кампот Винојуг, Гевгелија за издржување мерка карантин и, краток престој на големи групи пред депортација кон Грција.

Кампот Винојуг, Гевгелија нема услови за карантински прием на потенцијални баратели на азил и/или луѓе фатени во ирегуларна миграција со организирана криминална група. Недостатокот на институционална координација по ова прашање е видлив по долгиот карантински период кој де-факто може да се третира како незаконско лишување на слобода на странци на територија на РСМ. Дополнително, загрижува фактот дека Министерството за труд и социјална работа наводно издава документ со кој се утврдува мерка карантин на одредено лице. Согласно надлежностите во Управувачкиот Комитет за бегалската криза, правната логика упатува кон Министерството за здравство во соработка со Министерството за внатрешни работи.

- Мерки за превенција и заштита од вирусот КОВИД-19

Во однос на РСМ, во март месец, Министерството за труд и социјална работа доставило предлог до Владата да го прогласи кампот Винојуг, Гевгелија за камп во кој државата ќе ја спроведува мерката карантин за сите потенцијални баратели на азил и сите новопристигати лица да поминат низ 25 дневен карантин, по чие што издржување, би биле префрлени во Центарот за прифат како баратели на азил. Со Одлука на Влада а, по препорака на Министерството за труд и социјална политика се усвојува барањето без конкретни насоки за работата на кампот во тие услови.² Меѓутоа, согласно анализата на податоците, Легис утврди дека минималниот ден на престој во карантин е 40 дена во просек, а според наводите од терен оваа практика настанува заради недостаток на тестови во локалната болница во Гевгелија. Воедно, посочено е дека приоритет има локалното население со што дополнително се загрозува здравјето на барателите на азил и става во неповолна положба во споредба со граѓаните на РСМ.

Мерка карантин се изрекува и на лица затекнати во миграција со организирани криминални групи, а со цел учество во судска постапка во улога на сведоци за Јавното Обвинителство. За разлика од кампот Винојуг, во кампот Табановце нема воведување на карантин, иако кампот ги задржува лицата кои имаат потреба од медицинска и/или хуманитарна помош, или кои биле затекнати во миграција со организирани криминални групи како сведоци во постапка за Јавното Обвинителство во Куманово, но, според информациите од Легис, не подолго од 7 дена.

---

² Одлука бр.44-17 /28, Скопје, 25 април 2020 година.

Во двата погранични кампови нема достапни антибактериски средства за хигиена во санитарните простории и/или во кругот на кампот и постојан пристап до заштита опрема за персоналот од државните институции и/или новопристигнати лица. Недостасуваат информации за превенција и заштита на повеќе јазици во пишана, аудио и видео формат.

За разлика од кампот во Гевгелија каде што е дозволено напуштање на кабината само за користење на санитарните објекти и во придружба на 2-јца униформирани лица од македонска или странска полиција, во Куманово е дозволено движење низ кампот но, санитарните објекти не се во функција или недостасуваат средства за хигиена.

- Повреди на човекови права

Во извештајниот период Легис забележа поголеми повреди на човекови права во кампот Винојуг, Гевгелија на јужната, за разлика од кампот Табановце на северната граница:

- Масовни дневни депортации со организиран превоз од страна на РСМ кон Р. Грција се одвиваат без увид на јавноста и/или присутни независни набљудувачи за утврдување на потенцијални жртви на насилство, трговија со луѓе, деца, органи и/или жртви на родово и сексуално базирано насилство, ранливи групи како стари, болни и лица со посебни потреби или целосна неимплементација на Стандардните Оперативни Мерки донесени за избегнување на тешки прекршувања на човекови права и слободи.

- Третманот на луѓето, децата и малолетните лица кои издржуваат мерка карантин се коси со Меѓународната конвенција за заштита на права на бегалци, Конвенцијата против тортура, нечовечен и недостоинствен однос, Конвенцијата за заштита на права на деца, Конвенцијата за заштита од дискриминација, Истанбулската конвенција за заштита на жени и девојки од родово базирано и сексуално насилство, а согласно и домашното законодавство преку ратификација на конвенциите и, посебните закони и механизми за заштита на човекови права и слободи.

- Малолетни лица без придружба не им се назначува старател и, не се обезбедени или преместени во безбедни куќи во Скопје кои завршуваат депортирани во Грција и/или бегаат од карантин во кампот. Непридружувани малолетници во кампот Табановце, Куманово го напуштаат кампот самостојно или бараат да бидат вратени во Грција.

- Социјалните работници на терен работат во тешки услови за обезбедување на заштита на деца и непридружувани малолетници. Преведувачите работат од дома заради пандемијата и вршат услуги преку телефон или интернет. Потенцијални жртви меѓу малолетни и деца не се препознаени, но, заради немање услови за утврдување на нивниот статус, не може да се каже дека такви случаи нема.

- Согласно наводите на луѓето кои издржувале мерка карантин во овој камп, движењето им било целосно укинато освен за хигиенски потреби, а навечер им биле делени пластични шишиња за користење и целосно оневозможено движењето во кампот.

- Случај на полициско насилство и употреба на прекумерна сила беше регистриран од страна на Легис во кампот Гевгелија и, процесирани во соработка со Националниот превентивен механизам против тортура при Канц. на Народниот Правобранител. Пријавата на полицискиот службеник резултира со подигнување на кривично обвинение за тортура врз малолетно лице (види поглавје 3). Заради пријава на случајот, теренскиот работник беше деградиран, избркан од кампот и пропратен со закани од страна на вработен во Бирото за јавна безбедност. Овој инцидент е пријавен до Министерството за внатрешни работи по што теренскиот работник на Легис се врати на работно место.

- Како и во 2019-та така и во 2020-та година нема ниту едно позитивно одговорено барање за азил и/или привремена заштита во РСМ.

- Имајќи предвид дека речиси 90% од ирегуларната миграција се одвива преку организирани криминални (криумчарски) локални и меѓународни групи, шансите за тешки повреди на човекови права се зголемени, особено високоризични за жени, девојки, непридружувани малолетници и деца и лица со посебни потреби.

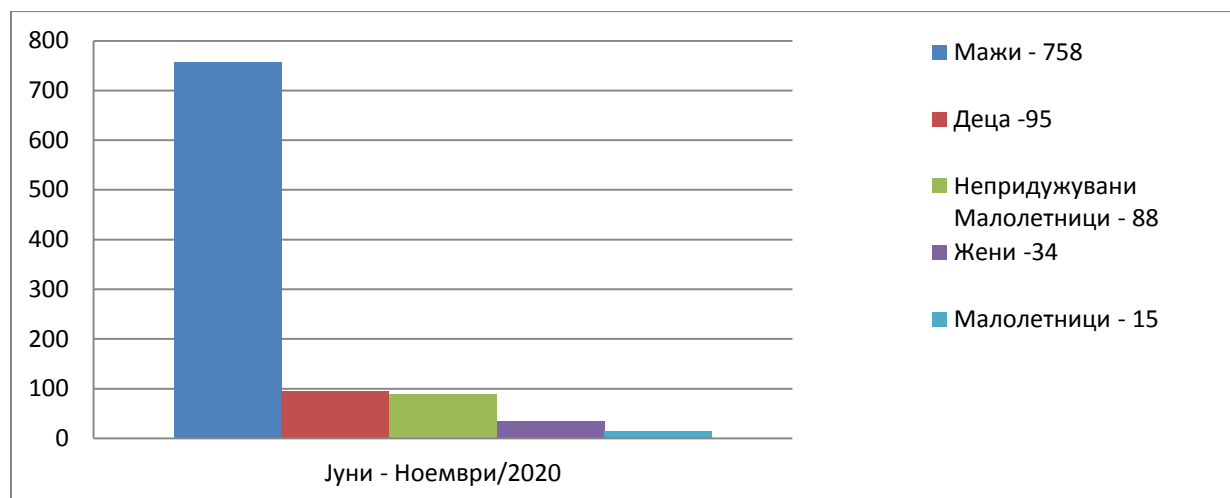
- **Не постојат родово базирани практики:**

Жените во миграција кои престојуваат во карантинот во Винојуг, ги напуштаат монтажните контејнери за извршување на физиолошки потреби, придржувани од 2-јца мажи-полициски службеници. Повеќечлени семејства се сместуваат во мали контејнери (2м2 ширина и висина, 3 м2 должина) се задржуваат повеќе од 40 денови, без притоа да се води грижа за психичката состојба на семејствата или опасноста од инциденти, иницирани од родово базирано и семејно насилство. Не се врши никакво профилирање на ранливи категории меѓу луѓето во миграција пред депортација. Жените и мажите во големи групи за кои е предвидена депортација во рок од 24 часа, се задржуваат во шатор (раб-хол). Жените не се издвојуваат од мажите во овие групи за да се утврдат потенцијални жртви на родово и сексуално базирано насилство.

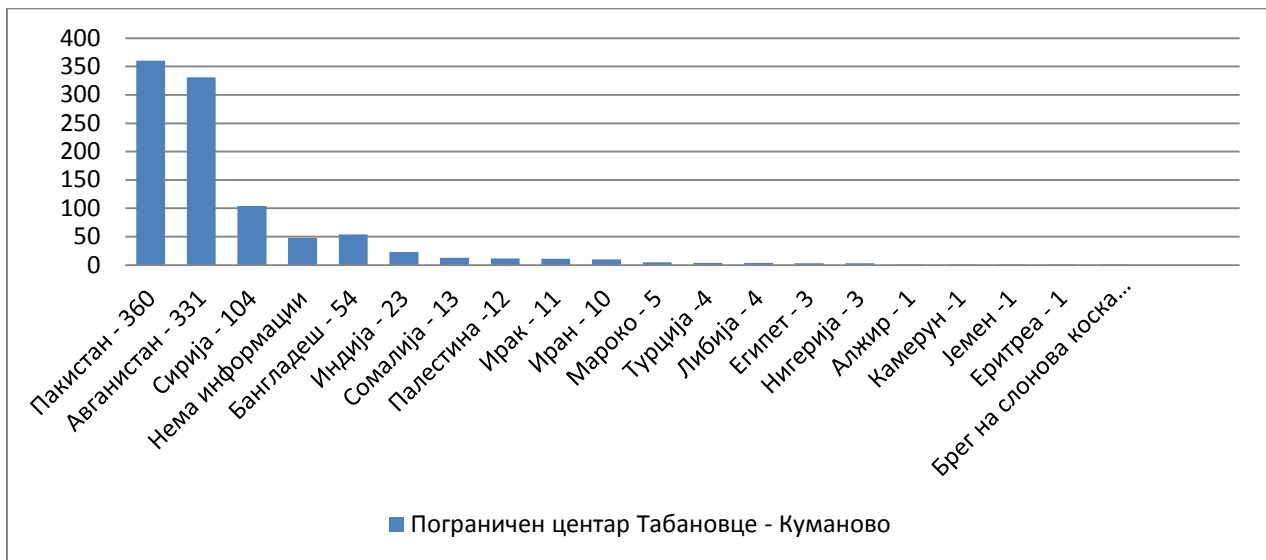
Во однос на жртви каде што е утврдено родово базирано насилство, во 1 случај жртвата која е во миграција и нема утврден статус, а за која е пријавено насилство во социјалните служби во Скопје, не е однесена или примена во некоја од безбедните куќи туку, однесена во кампот Винојуг, Гевгелија без да се превземат сите процедури за заштита на жртвата согласно Истанбулската Конвенција и Стандарно Оперативните Процедури за родово и сексуално базирано насилство согласно македонското законодавство.

2. Северна граница: Пограничен центар Табановце - Куманово

Во период од јуни до крајот на месец ноември 2020 година во овој пограничен камп престојувале: 990 луѓе од кои, 758-мажи, 34-жени, 15-малолетници, 95-деца, 88-непридружувани малолетници.

Земји на потекло: 360-Пакистан, 331- Авганистан, 104-Сирија, 54-Бангладеш, 23-Индија, 13-Сомалија, 12-Палестина, Ирак-11, Иран -10, 5-Мароко, 4-Турција, 4-Либија, 3- Египет,3-Нигерија, 1-Алжир, 1-Камерун, 1-Јемен, 1-Еритреа, 1-Брег на слонова коска, и 48 - нема информација. Дневниот просек на луѓе се движел од 1 до 40.

- Услови и инфраструктура

Пограничниот граничен камп располага со монтажни контејнери / кабини за краток престој кои се во дотраена состојба. Сите кабини имаат системи за греење и ладење. Кампот обезбедува пристап до санитарни јазли, додека кујнските, рекреативните и другите услуги не се во функција, бидејќи не се заменети 5 години. Сите кабини и шатори се во неупотреблива состојба, собирањето на ѓубрето и одржувањето на објектите се повремени, а во летниот период обраснати во висока трева. Конзервирана храна се дистрибуира 3 пати на ден и истата нема доволно хранливи вредности.

За таа цел, Легис дистрибуира свежо овошје на барање од страна на персоналот на терен, имајќи го предвид малиот број и време кога луѓето престојуваат во овој камп. Санитарните јазли се чисти а, електричната и водоводна инфраструктура на кампот се проблематични уште од воспоставувањето на кампот. Во летниот период кампот беше без струја и топла вода повеќе пати а, најдолг период од една недела, оставајќи ги луѓето без пристап до вода и можност да одржуваат хигиена. Во зимскиот период замрзнуваат цевките во тоалетите, повторно оневозможувајќи санитарни услови за престој на луѓе во кампот. Овој проблем не е решен од 2015 година. Интернет агол е обезбеден и одржуван од ЛЕГИС а пристапот до Интернет за кампот се обезбедени од ИОМ.

- **Специјални мерки за превенција и заштита од вирус КОВИД-19**

Недостасува антибактериски и други средства за хигиена и дезинфекција во санитарните јазли и околу надворешните славини за вода. Заштитната опрема како маски и ракавици не е редовно достапна за персоналот и не се доставува редовно од страна на надлежните институции. Легис и Црвениот крст делумно го снабдуваат кампот со горенаведените хигиенски производи и заштитна опрема. Нема информативен постер на повеќе јазици со информации за вирусот КОВИД-19 и се бара преведувач на арапски јазик. Луѓето без образование, оштетен вид или слух не добиваат информации во кампот. Според статистичките податоци на Легис, доминантни националности во миграцијата се од Пакистан, Бангладеш и Авганистан, што значи дека постои сериозна потреба од преведувачи на јазиците: пашто, фарси и урду покрај задолжителниот арапски јазик. Преведувачи не се достапни на терен. Нема или не се користат брзи тестови за вирусот КОВИД-19.

- **Институционален третман**

Одбивање на влез во камп и пристап до услуги од страна на мал дел од полициски службеници се наведува во неколку изјави на индивидуи и групи откако успеале да влезат во кампот и разговараат со тимот на Легис. Овие наводи не можат да се потврдат имајќи предвид дека вработени во локалната организација немаат пристап до кампот навечер, за кога се вели дека се случуваат овие активности. Редовните неделни состаноци помеѓу претставниците на институциите и локалната и меѓународната организација на терен запреа во 2018-та година. Овие состаноци даваа поголема успешност во координацијата на активности и функционирањето на кампот. Исто така овозможуваа соработка во подобрувањето на услугите и условите во кампот, намалувајќи ги можностите за повреди на човекови права.

Поголеми групи фатени во ирегуларна миграција се држат само неколку часа во шатори без пристап на персонал кој не е преставник на институција. Чекањето од неколку часа не се користи за информирање на луѓето за вирусот КОВИД-19, не се обезбедува заштитна опрема и антибактериски средства, а Легис нема информација за тоа дали се овозможува правото за поднесување на барање и/или намера за барање на азил. Групите не се прегледуваат за потенцијални симптоми на вирусот КОВИД-19 освен ако не се очигледни здравствени проблеми или физички повреди на кои им е потребна лекарска помош и треба да останат повеќе од 1 ден во кампот.

88 непридружувани малолетници престојувале 1 или повеќе денови во овој камп, во голем дел биле депортирани во Грција или го напуштиле кампот без можност да поднесат барања за азил, им биде понудена соодветна заштита и, утврдена психо-физичка состојба како потенцијални жртви на ризиците поврзани со ирегуларната миграција.

Во кампот кратко време престојуваат: 1. Групите зафатени со нелегална миграција кои се задржуваат до 1 недела за распит од страна на Јавен Обвинител пред да бидат депортирани кон Грција и, 2. Мал број луѓе со медицински потреби кои по опоравувањето, исто така се депортираат во Грција.

- **Право на азил и/или привремена заштита**

Сите луѓе кои престојуваат во кампот имаат право на азил, но, недостатокот од јавно достапни информации и повеќето од локалните и меѓународните правни советници работат преку интернет, пристапот до правото на азил и привремена заштита е многу ограничен. Дополнително, полициските службениците не можат да информираат за ова право бидејќи преведувачите не се достапни на терен. Само претставникот од Министерството за труд и социјална работа обезбедува некои информации, потпомогнат од преведувач на арапски јазик, кој обезбедува услуги преку телефон заради пандемија или други непознати причини за Легис. Нема поднесено барање за азил и/или привремена заштита во известувачкиот период.

- **Пристап до услуги**

Сите луѓе кои престојуваат во кампот имаат пристап до основната здравствена заштита и конзервирана храна. Овошјето и облеката ги обезбедува Легис по барање на нашиот персонал. Има само 1 доктор достапен по потреба и волонтери на Црвениот крст кои обезбедуваат основни медицински потреби. Локалниот лекар назначен од Министерството за здравство е опремен со дигитален термометар и носи одлука кога и ако некое лице има потреба од тест КОВИД-19. Спортските активности (фудбал, одбојка и пинг-понг) и социјални / игри на табла обезбедени од Легис не се достапни заради суспензија на сите групни активности кои можат да предизвикаат кластер на заразени од вирусот КОВИД-19 меѓу популацијата во миграција. Легис обезбеди повеќенаменска фитнес машина за надворешни тренинг и индивидуална употреба како безбедна опција за вежбање.

- **Слобода на движење**

Слободата на движење не е целосно ограничена и дозволена со придружба на полициски службеник и/или претставник на институција. Самостојно движење надвор од кампот до локалната продавница беше регистрирано во 1 случај.

3. Јужна граница: Пограничен центар Винојуг – Гевгелија

Во период од јуни до крајот на месец ноември 2020 година во овој пограничен камп престојувале 1 до 40 денови: 10,615 луѓе од кои: 8,847-мажи, 88-жени, 197-малолетници, 04-деца, 17-непридружувани малолетници и, 1,462 непознати.

Земји на потекло: 3,032- Пакистан, 2773-Авганистан, 1,552-Бангладеш, 685 –Сирија, 158-Иран, 128-Индија, 107-Ирак, 78- Либија, 57-Турција, 52- Египет, 51-Палестина, 49-Сомалија, 32-Мароко, 30-Судан, 23-Еритреа, 22-Алжир, 12- Тунис, 07- Кашмир, 04-Албанија, 03- Сенегал, 03-Јемен, 02-Нигерија, 02- Гана, 02-Косово, 02- Конго, 01- Бурунди, 01- Того, 1,462 - нема информација.

Од вкупниот број на луѓе кои се депортирани кон Грција, вкупно 221 издржувале мерка карантин, заклучно со месец октомври, 29 побарале азил, останатите биле дел од кривична постапка и/или по издржувањето на мерката биле или побарале да бидат вратени во Грција. Од месец ноември е намален бројот на луѓе кои издржуваат мерка карантин на 9мина, од кои 07 баратели на азил, од кои 01 барател веќе пренесен во Центарот за прифат на баратели на азил, Визбегово, Скопје. Задржувањето на поголеми групи трае од 5 часа до 1 ден пред да бидат депортирани во Грција.

Задржувањето на групи пред депортација е од неколку часа до 1 ден, додека карантинскиот престој е минимум 40 дена или речиси двојно од предвидените 25 денови. Од месец септември 2020 г. и по пријавен случај на злоупотреба на службена должност на полициски службеник, Легис нема пристап до дневни статистички податоци за депортација кон Грција. Легис нема добиено писмено известување за причините за прекин во споделување на статистички податоци со надлежните институции и меѓународни организации.

- **Услови и инфраструктура**

Пограничниот граничен камп располага со монтажни контејнери / кабини за краток престој кои се во дотраена состојба. Сите кабини имаат системи за греење и ладење. Кампот обезбедува пристап до санитарни јазли, додека кујнските, рекреативните и другите услуги не се во функција, бидејќи не се заменети 5 години. Сите кабини и шатори се во неупотреблива состојба, собирањето на ѓубрето и одржувањето на објектите се повремени, а во летниот период обраснати во висока трева. Конзервирана храна се дистрибуира 3 пати на ден, и истата нема доволно хранливи вредности, но готвена храна се дистрибуира во кампот, преку Црвен Крст и Легис.

За таа цел, Легис дистрибуира и свежо овошје на барање од страна на персоналот на терен, имајќи го предвид бројот на луѓе кои се во карантин кој вообичаено се движи од 20 до 40 луѓе. Санитарните јазли се чисти и во дотраена, а електричната и водоводна инфраструктура на кампот во добра состојба.

Не е дозволен пристап до луѓе во карантин со заштитни раквици за маски и почитување на мерка за комуникација со соодветна дистанца за персоналот на Легис.

- Специјални мерки за превенција и заштита од вирус КОВИД-19

Недостасуваат антибактериски и други средства за хигиена и дезинфекција во санитарните јазли и околу надворешните славини на вода. Заштитната опрема како маски и ракавици не се носи редовно, но, е подобро снабден камп за разлика од кампот Табановце, на северната граница.

Полициските службеници честопати се затекнати без заштитна опрема. Легис и Црвениот крст делумно го снабдуваат кампот со горенаведените хигиенски производи и заштитна опрема. Нема информативен постер на повеќе јазици со информации за вирусот КОВИД-19, а само 1 преведувач на арапски јазик е достапен по потреба. Нема или не се користат брзи тестови за вирусот КОВИД-19.

Тестовите за КОВИД-19 не се достапни во кампот и пристигнуваат по минимум од 1 до 2 недели период на чекање по барање на локален лекар. Мерката карантин од 25 дена започнува по утврден позитивен тест и со тоа минималниот престој во 24 часовен карантин достигнува до 40 дена. Без соодветно законско решение издадено од релевантна институција, мерките за карантин може да се сметаат како незаконско лишување од слобода, и согласно тоа, РСМ да биде предмет на случаи на прекршување на човекови права пред Европскиот суд за човекови права.

Имајќи го предвид горенаведеното, Легис заклучува дека кампот нема услови за спроведување на мерка карантин за странци и дека со ваквиот пристап се отвора можност за потешки прекршувања на права, особено на пристап до здравствена заштита како основно човеково право. Останува нејасно како Министерството за труд и социјална работа е надлежно министерство да издава потврди за карантин во кампот Винојуг.

- Институционален третман

На почеток од месец септември, правниот тим и едно медицинско лице како соработник на Легис им беше оневозможен пристап до неколку корисници на правна и медицинска помош како услуги, покрај хуманитарната помош кои ги нуди Легис во кампот. Објаснувањето на Командирот на смена беше дека добил усна наредба од претпоставените лица од Бирото за јавна безбедност. Иако побарано, Легис до крајот на известувачкиот период нема добиено писмена одлука во овој случај.

До месец август Легис овозможуваше посебна исхрана за лице со медицински потреби, психолошка поддршка на жена од Сомалија разделена од едно од своите две деца во полициска акција во с. Лојане, Липковски регион.

Сметаме дека јавното објавување на овој случај и пропустите на полициските службеници во акцијата доведоа до ограничување на работата на Легис во кампот која дотогаш се одвиваше непречено. Но, имајќи предвид дека до сега не е доставена ниту една писмена одлука, исто така овој чин може да се смета за одлука на поединци во кампот, имајќи предвид нејасната надлежност и несогласувања меѓу Министерството за внатрешни работи, Бирото за јавна безбедност, Центарот за управување со кризи и, Министерството за труд и социјална работа.

Во кампот се сместуваат и баратели на азил, жртви на трговија на луѓе но, и осомничени криумчари или сторители на други кривични дела. Иако во посебни кабинати сепак, ревиктимизацијата на жртвите на трговија со луѓе од сторителите не е исклучено како можност, особено во услови на недостаток на психолошка поддршка и подолгорочно сместување во безбедна куќа.

На 09.09.2020 година се случил инцидент со жена од Авганистан со 2 деца, едното на возраст од 16 години. Жената имала висок крвен притисок и била изнесена од кабината на карантин за да добие медицинска помош. Нејзиниот 16-годишен син растревожен и во обид да дојде до мајката, бил пресретнат од полициски службеник кој со повеќе удари во пределот главата, го казнува за излегување од кабината без дозвола. Инцидентот е регистриран од страна на теренскиот работник на Легис и документирана повреда на глава со фотографии за внатрешна употреба односно, доказна постапка во потенцијалната истрага против полицискиот службеник. Меѓутоа, преставникот на Легис е повикан на затворен состанок и со закани од претставник на Вирото за јавна безбедност избркан од кампот. Легис за таа цел го пријави случајот до канцеларијата на Народниот правобранител и една меѓународна владина организација, а за закани на преставникот на Легис до Министерството за внатрешни работи кое беше во формирање/назначување на Министер за време на инцидентот. Народниот правобранител покренува кривична пријава за тортура против полицискиот службеник, а заради депортирање на семејството во Грција, единствен доказ во постапката се фотографиите направени од повредата. Пропустот да се задржи семејството за време на судската постапка и обештети жртвата, случајно или намерно е направен од страна на полициските службеници во кампот.

Според официјалните статистички податоци, 8 непридружувани малолетници се депортирани и/или избегале од кампот, додека неофицијалните покажуваат поголема бројка на малолетни лица во депортираните групи кон Грција, без утврдување на нивниот статус и потреби. Особено загрижува брзото депортирање на големи групи од овој камп, немањето надворешен надзор на

начинот на прифат и депортирање како и, известување за правата кои луѓето ги имаат, а се затекнати во ирегуларна миграција.

Како и во кампот Табановце, Стандарните Оперативни Процедури за жени, деца, лица со посебни потреби, стари лица и непридружувани малолетници не се применуваат односно, не може да се утврди дека истите се применуваат во отсуство на независни набљудувачи. Редовните неделни состаноци помеѓу претставниците на институциите и локалната и меѓународната организација на терен запреа во 2018-та година. Овие состаноци имаа за цел подобрување на организацијата и функционирањето на кампот, а пред се', намалување на можностите за потешки повреди на човекови права на луѓе во миграција или бегалска криза.

- **Право на азил и/или привремена заштита**

Сите луѓе кои престојуваат во кампот се баратели на азил, наводни криумчари или лица кои биле криумчарени и фатени во ирегуларна миграција. Каратинот е задолжителен само за овие категории и, евентуално лица на кои им е потреба медицинска помош.

- **Пристап до услуги**

Сите луѓе кои престојуваат во кампот имаат пристап до основната здравствена заштита и конзервирана храна. Овошјето и облеката ги обезбедува Легис по барање на нашиот персонал. Има само 1 доктор достапен по потреба и волонтери на Црвениот крст кои обезбедуваат основни медицински потреби. Локалниот лекар назначен од Министерството за здравство носи одлука кога и ако некое лице има потреба од тест КОВИД-19. Спортските активности (фудбал, одбојка и пинг-понг) и социјални / игри на табла не се достапни заради суспензија на сите групни активности кои можат да предизвикаат кластер на заразени од вирусот КОВИД-19 меѓу популацијата во миграција. Психолошка и друга поддршка не е достапна, како ни работа со деца и жени како ранливи групи и потенцијални жртви на насилство. Во текот на карантинскиот ден од 24 часа, дозволено е индивидуално користење на просториите за хигиена, во придружба на 2-ца полициски службеници. Според изјавите на луѓе кои го поминале карантинскиот период од 40 дена, особено во летниот период, укажаа на несоодветниот однос на странски полициски службеници и неможност за користење на санитарни објекти за време на вечерните часови.

- **Слобода на движење**

Целосна забрана за движење надвор од кампот, одобрено движење во камп за луѓе во карантин по претходно барање и во придружба на двајца полициски службеници. Движењето за персоналот на Легис е ограничено до кабините наменети за карантин и, целосно ограничен пристап од месец септември 2020 г. до потенцијални жртви на насилство, луѓе со различни

диетарни, психолошки и правни потреби. Дозволено е достава на антибактериски и средства за заштита од КОВИД-19, овошје, додека за други потреби не е овозможен пристап.

4. Центар за прифат на баратели на азил и/или привремена заштита – Визбегово, Скопје

Во Центарот за прифат на баратели на азил и/или привремена заштита во Визбегово, Скопје до август 2020 г. регистрирани се 35 баратели од кои: 20-мажи, 08-жени, 07-деца.

Мерките за превенција од вирусот КОВИД-19 се почитуваат во целост и на сите баратели им се овозможува заштитна опрема, антибактериски средства и други средства за хигиена. Заради пандемијата од крајот на месец март намалени и, потоа прекинати активности за интеграција и образование кои продолжуваат од месец септември 2020 г. Намалените рекреативни и интергративни активности се рефлектираат врз психичкото здравје на луѓето кои престојуваат во Центарот.

Главниот проблем за барателите на азил е недостатокот на реформи на закони и нивно усогласување со Законот за азил и привремена заштита што ќе им овозможат издавање на привремени документи за идентификација со кои барателите на азил во периодот на чекање кој е повеќе од 1 година, ќе можат да учествуваат на пазарот на трудот. Воедно, полесно ќе се прилагодат, интегрираат и активно учествуваат и во постапките за азил кои се водат пред Управниот суд. Доколку добијат азил, навременото вработување и/или стекнување со вештини кои ќе водат кон побрза интеграција и осамостојување на барателите на азил.

За период на одлучување на барањата за азил, на сите баратели треба да им се овозможи едукација, адаптација, социо-психолошка поддршка и интеграција која не е возможна заради неусогласеност помеѓу повеќе закони како што се: Законот за матична евиденција, издавање на лични документи, Закон за странци, за азил и привремена заштита и други закони и подзаконски акти.

Легис во овој Центар овозможува топли оброци секој викенд за сите баратели на азил.

Заклучоци

- Инфраструктурните услови имајќи предвид дека градбите беа ставени во 2015 г. и се од привремен карактер мора да заменети или подобро одржувани од страна на надлежните институции. Двата кампови немаат услови за лица со попреченост или потешки здравствени проблеми, а ги задржуваат и овие категории.
- Карантинот за мигрантите и бегалците од транзитниот центар Винојуг се'уште трае и изнесува минимум 25 до 40 денови. Од месец ноември е намален бројот на луѓе задржани во карантин на сметка на зголемена и брза депортација кон Грција без претходни тестови за вирусот КОВИД-19.
- Лицата кои се задржани во камповите не добиваат соодветни информации за превенција и заштита до корона вирусот.
- Затекнати непридружувани малолетници кои престојуваат подолг временски период во пограничните кампови и недоволно внимание посветено на оваа категорија од страна на надлежните институции доведуваат до инциденти и загрозување на физичката безбедност во пограничните кампови на што се должи големиот број на избегани малолетници од кампот Винојуг и голем број на депортирани малолетници во Грција. Во особен ризик од сексуално насилство се ставени непридружувани малолетни девојки. Посебно кога оградата околу камповите е во лоша состојба и пристапот може да биде лесно достапен до лица однадвор.
- Во 2020 година нема одобрено ниту едно барање за азил или привремена заштита. Процедурите и одлуките се долги и неповолни за барателите на азил или привремена заштита.
- Индивидуално спроведување на самоволие за влез и/или излез од граничниот центар Табановце, недостаток на индивидуален пристап кон секој случај на човек фатен во нерегуларна миграција и препознавање на малолетници и потенцијални жртви, продолжуваат да бидат практики кои ги ставаат луѓето во безбедносни ризици додека престојуваат во Северна Македонија.
- Масовни депортации кон Грција продолжуваат без разгледување на индивидуални потенцијални случаи на баратели на азил и жртви.
- Жените во миграција, жртви на родово базираното насилство немаат пристап до безбедните куќи во Северна Македонија. Потенцијалните жртви не се препознаени, ниту е овозможен пристап до стручни лица до групи запрени во ирегуларна миграција и, по престој до максимални 24 часа, депортирани во Грција.

Препораки

- Редовно тестирање (брзи тестови) на луѓе во миграција и бегалците кои ќе бидат задржани во кампот- Винојуг, Гевгелија и/или кампот –Табановце, Куманово.
- Укинување на мерката карантин од 25 дена за бегалците и луѓе во миграција кои престојуваат или се задржани во Винојуг. Кампот нема услови за карантиски прием на пациенти, оттука се препорачува да се обезбеди соодветна локација за таа намена во главниот град, имајќи ги предвид малите здравствени ресурси во Гевгелија.
- Подобрување на целосната инфраструктура во пограничните кампови и целосно нивно оспособување за пристап до услуги за лица со попреченост, со особен акцент на физичка мобилност. Како и подобрување на исхраната во транзитно прифатните кампови.
- Доследно практикување на принципите и начелата за работа со непридружувани малолетници согласно Стандардните Оперативни Процедури, обуки за полициски службеници и социјални работници во препознавање на потенцијални жртви помеѓу оваа популација, како и изнаоѓање на алтернативни модели за згрижување во старателски семејства или згрижување на деца без родител/старател согласно позитивната практика на згрижување и постапување по принципот „во најдобар интерес на детето.“
- Да се разгледаат досегашните позитивни практики во политики на азил и да се отворат повеќе јавни дискусии за подобрување на правото на азил со подобро застапување и овозможување на барателите да бидат присутни при разгледување на нивните случаи во Управниот и Вишиот управен суд. Долготрајноста на постапките за одобрување на азил исто така мора да бидат предмет на дискусија и да се разгледаат можности за законски промени кои ќе овозможат рана интеграција, а потоа и интеграција на барателите на азил.
- Запирање на праксата на масовно депортирање без спроведување на формално правна процедура, преку целосно почитување на меѓународната и домашната регулатива и имплементација на потпишаните договори за реадмисија. Обуки и мониторинг на полициски службеници при следењена Стандардни оперативни мерки при прв контакт со луѓе во нерегуларен транзит или миграција.